

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025
oktyabr

**TOSHKENT SHAHRIDAGI TURIN
POLITEXNIKA UNIVERSITETI**

*Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya
materiallari to'plami*

**“GLOBAL RAQAMLI INTEGRATSIYALASHUV:
2030-YILGACHA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA
TEXNOLOGIK VA INDUSTRIAL SANOATNI RIVOJLANTIRISH
ORQALI MIKRO VA MAKROIQTISODIY BARQAROR
O'SISHNI TA'MINLASH DOLZARBLIGI”**

**“GLOBAL DIGITAL INTEGRATION: THE RELEVANCE OF
ENSURING MICRO AND MACROECONOMIC SUSTAINABLE
GROWTH THROUGH TECHNOLOGICAL AND INDUSTRIAL
DEVELOPMENT IN THE TRANSITION TO A GREEN
ECONOMY BY 2030”**

**«ГЛОБАЛЬНАЯ ЦИФРОВАЯ ИНТЕГРАЦИЯ:
АКТУАЛЬНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО
МИКРО- И МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА ЧЕРЕЗ
РАЗВИТИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ И ИНДУСТРИАЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ
ЭКОНОМИКЕ К 2030 ГОДУ»**

7-MAXSUS SON

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr.
2025-yil, oktyabr.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ixamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ASSESSING RISKS IN BANKING ACTIVITIES TO ENHANCE THE EFFICIENCY OF FINANCIAL SERVICES	21
Saidov Jasurbek Latipbayevich	
MECHANISMS OF THE IMPACT OF STATE BUDGET REVENUES AND EXPENDITURES ON ECONOMIC GROWTH.....	24
Sheraliyev Nurbek Jumanazarovich	
O'QUVCHI VA TALABALARDA HUQUQIY MADANIYATINI TA'LIM JARAYONIDA YUKSALTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA TAMOIILLARI	27
Mansurova Zilola Akromxonovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA FINTECH INNOVATSIYALARINING RIVOJI VA ULARNING SANOAT-QURILISH SEKTORIDAGI TRANSFORMATSION TA'SIRI	30
Muzayyana Beknazarova	
TURIZM SOHASIDA RAQOBAT AFZALLIKLARINI YARATISHDA MARKETINGNING ROLI	33
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI IJROSINI RAQAMLASHTIRISHNING FISKAL INTIZOM VA SHAFFOFLIKKA TA'SIRI	37
Tangrieva Farida Abdulkarimovna	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA SUN'IY INTELLEKTNI TATBIQ ETISH ORQALI BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	41
Radjabov Bunyod Abdullilovich	
XXI-ASRDA JAHON IQTISODIYOTINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ASOSIY DRAYVERLARI	45
Jalolov Umidjon Xudoyberdi o'g'li, Yegamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
XALQARO RAQAMLI INTEGRATSIYA JARAYONIDA O'ZBEKISTON ISHTIROKI	48
Muyassarzoda Fayziyeva	
ФИНАНСОВЫЙ КОНТРОЛЬ КАК КЛЮЧЕВОЙ ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ И ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УЗБЕКИСТАНА	52
Турсунбоева Нилуфар Отабековна	
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И ИНВЕСТИЦИИ	55
Ягудин Дмитрий Рустамович	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA BARQAROR TURIZM RIVOJI: GLOBAL TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	57
Xamdullayeva Gulhoyo Ergash qizi	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INVESTITSION QARORLARNI OPTIMALLASHTIRISH.....	59
Rustambekov Djasur Askarovich	
KORXONA POTENSIALINING MOHIYATI VA TUZILMASIGA OID NAZARIY HAMDA ILMIY YONDASHUVLAR TAHLILI.....	61
Djalilov Sardor Sadillovovich	
XALQARO IQTISODIYOTNING GLOBAL DAROMAD TENGSIZLIKLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI: SAVDO SIYOSATLARI VA REDISTRIBYUTSIYA MEKANIZMLARINING TAQQOSLAYDIGAN TAHLILI	64
Kurolov Maksud Obitolovich	
SURXONDARYO VILOYATIDA INVESTITSIYA VA YHM O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	73
Zaripova Muqaddas Jumaniyozovna, Normurodov Asliddin Alijon o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT VA AVTOMATLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORI DINAMIKASIGA TA'SIRI	77
Akmalbek Najimov Umid o'g'li, Dinara Ishmanova	
ПРАКТИКА И АНАЛИЗ КРЕДИТОВАНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ	81
Шамшетьева Гульраушан	

AHOLI DAROMADLARI O'SISHI VA INFLYATSIYA DARAJASI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	83
G'ayratova Zilola G'anijon qizi, Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
KORXONALARDA MAHSULOT SAVDOSIGA OID MA'LUMOTLARNI TAHLIL QILISHNING ZAMONAVIY INTELEKTUAL YONDASHUVLARI	86
Baydullayeva Dildora Tuylibayevna, Baydullayev Ruslan Tuylibayevich	
ELEKTRON TIJORATNING MILLIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	90
Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li	
RAQOBATBARDOSH ELEKTROTEXNIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUVISHDA TEXNOLOGIK MODERNIZATSIYA VA INVESTITSIYA SIYOSATINING O'RNI	93
Jalolov Abbasxon Ravshanxon	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IIY INTELLEKT ASOSIDA BUXGALTERIYA HISOB VA AUDIT TIZIMLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	97
To'laganov Ziyovuddin Kamolitdin o'g'li	
THE IMPACT OF EXTERNAL DEBT, INVESTMENT ACTIVITY, AND CAPITAL FORMATION PROCESSES ON EXPORT VOLUME AND ECONOMIC GROWTH DYNAMICS IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES	102
Tojiqulova Sitora Sobirjon qizi	
HUMAN CAPITAL AND DIGITAL TRANSFORMATION: DRIVERS OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT	108
Hamrokulov Mirabbos Ortiqovich	
YEVROPA ITTIFOQI DAVLATLARI SOLIQ SIYOSATINI USTUVOR JIHATLARINI MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIDA QO'LLASH ORQALI SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	110
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
KAPITAL TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH KONSEPSIYASI	114
Turdibayev Abdulaziz Abduvaxidovich	
O'ZBEKISTONNING 12 YILLIK TA'LIM TIZIMIGA QAYTISH ISLOHOTI	118
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Olimov Anvarjon Atamirzayevich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich	
MAMLAKATNING XALQARO BAHOLASH TIZIMLARIDAGI MAVQEINI YAXSHILASHDA IQTISODIY MUSTAHKAMLIKNING AHAMIYATI	123
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
XALQARO SAVDODA MARKETING ROLI: EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	125
Qurolov Maqsud Obitovich	
BANK RISKLARINING BANK FAOLIYATIGA TA'SIRI VA ULARNI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	130
B.Izbosarov, N.Hakimova	
OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGI MASALASINING JAHON IQTISODIYOTIDA TUTGAN O'RNI	132
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
DYUZDO SPORTIDA MALAKALI SPORTCHILARNI TAYYORLASH JARAYONIDA TAKTIK TAYYORGARLIKNING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY AHAMIYATI	135
Tangriyev Abdullo Tovashovich	
SANOATDA QO'SHILGAN QIYMAT HAJMINI OSHIRISH	138
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOSHQARUVI UCHUN SUN'IIY INTELLEKTNING KENGAYTIRILGAN BASHORATLI TAHLILI	142
Esanova Shohida O'tkirovna	
PROSPECTS OF USING CREDIT CARDS IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	146
Mamatova Sevara Ilhom qizi	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI SUG'URTALASH MEKANIZMLARINI YANADA KENGAYTIRISH YO'NALISHLARI	151
Xalilova Feruza Jamolovna	

УЯЗВИМОСТИ В ПЛАТЕЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	155
Садыков Азиз Миршарапович	
КРИТЕРИИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	160
Жусупова Анжим Тансыкбаевна	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA OPERATSION SAMARADORLIKNI OSHIRISH: AVTOMOBILSOZLIK SEKTORI BO'YICHA ILMIY YONDASHUV	163
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
SUD-HUQUQ SOHASIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLARNING INSON MANFAATLARIGA TA'SIRI	167
Majidov Muslimbek Maxamadjon o'g'li	
YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHNING ASOSIY SHAKLLARI.....	170
Valiev Umid Gulamovich	
YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA AGRAR SEKTORNI MODERNIZATSIYA QILISH VA BARQAROR RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	173
G'afurov Zohidjon	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING RIVOJLANISHIDA INNOVATSIYALARDAN FOYDALANISH TAHLILI	177
Karimov Nodirbek	
КЛЮЧЕВЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ	179
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA AUTSORSING XIZMATLARINI MOLIYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI TAHLILI	182
Xamidov Anis Choriyevich	
PHYSIOLOGICAL CHANGES IN THE HEART IN ATHLETES OF DIFFERENT SPORTS	186
Yoldasheva Roila Jumaevna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MONETAR SIYOSATNING TRANSMISSIYA MEXANIZMLARI SAMARADORLIGINING EMPIRIK TAHLILI	192
Boltayeva Nilufar Shavkat qizi	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TURIZM TARMOQLARINI SINERGETIK RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	197
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	

RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TURIZM TARMOQLARINI SINERGETIK RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Saidova Dilfuza Abdufattohovna

Farg'ona Davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur tadqiqotda raqamlashtirish sharoitida turizm tarmoqlarini sinergetik rivojlantirish masalalari ilmiy asosda tahlil etilgan. Turizmning ko'p sohali xususiyati va uning transport, oziq-ovqat, hunarmandchilik, madaniyat, axborot texnologiyalari kabi tarmoqlar bilan o'zaro bog'liqligi asosida sinergetik yondashuvning ahamiyati ochib berilgan. Mavjud raqamli yechimlar tahlil qilinib, ularning salohiyati va kamchiliklari ko'rsatilgan. Hududiy xususiyatlarga asoslangan raqamli-sinergetik modellar taklif etilib, ularning samaradorligi tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: turizm, raqamlashtirish, sinergetik rivojlanish, raqamli texnologiyalar, integratsiya, infratuzilma, turizm tarmoqlari, innovatsion yechimlar, hududiy modellar, elektron viza, AR/VR, mobil ilovalar.

Abstract. This study provides a scientific analysis of the synergistic development of tourism sectors in the context of digitalization. The importance of the synergistic approach is revealed, based on the multisectoral nature of tourism and its interconnection with such industries as transport, food production, handicrafts, culture, and information technologies. Existing digital solutions are analyzed, highlighting their potential and limitations. Digital-synergistic models based on regional characteristics are proposed, and their effectiveness is evaluated.

Keywords: tourism, digitalization, synergistic development, digital technologies, integration, infrastructure, tourism sectors, innovative solutions, regional models, e-visa, AR/VR, mobile applications.

Аннотация. В данном исследовании на научной основе проанализированы вопросы синергетического развития туристических отраслей в условиях цифровизации. Раскрыта значимость синергетического подхода, основанного на многосекторном характере туризма и его взаимосвязи с такими сферами, как транспорт, пищевая промышленность, ремесла, культура и информационные технологии. Проанализированы существующие цифровые решения, показаны их потенциал и недостатки. Предложены цифрово-синергетические модели, основанные на территориальных особенностях, и оценена их эффективность.

Ключевые слова: туризм, цифровизация, синергетическое развитие, цифровые технологии, интеграция, инфраструктура, туристические отрасли, инновационные решения, территориальные модели, электронная виза, AR/VR, мобильные приложения.

KIRISH

Jahon miqyosida raqamlashtirish jarayonlari turli sohalarda, jumladan, turizmda ham tub o'zgarishlarni vujudga keltirmoqda. Turizm industriyasi zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida o'zining an'anaviy shaklidan ilg'or, interaktiv va moslashuvchan xizmat ko'rsatish modellariga o'tmoqda. Bunda faqatgina xizmat ko'rsatish usullari emas, balki butun biznes tuzilmalari, boshqaruv mexanizmlari va mijoz bilan muloqot formatlari ham tubdan o'zgarmoqda. Shuningdek, raqamli vositalar turizmni boshqa tarmoqlar bilan chuqur integratsiyalash imkonini ham taqdim etmoqda.

Xususan, turistik mahsulotlar yaratilishida transport, oziq-ovqat sanoati, madaniyat, hunarmandchilik, ekologiya va axborot texnologiyalari kabi ko'plab sohalar ishtirok etmoqda. Mazkur sohalarning turizm bilan samarali o'zaro ta'siri esa sinergetik rivojlanish modelini talab etadi. Sinergiya — bu bir necha tarmoqning hamohang rivojlanishi orqali ularning har biri alohida holda beradigan natijadan yuqoriroq ijobiy samaraga erishishidir.

Ayniqsa, O'zbekistonda turizmni milliy iqtisodiyotning ustuvor sohasiga aylantirish bo'yicha olib borilayotgan davlat siyosati sharoitida raqamlashtirish va tarmoqlararo hamkorlik alohida ahamiyat kasb etmoqda. Elektron

hukumat, raqamli infratuzilma, mobil ilovalar, virtual ekskursiyalar, onlayn bron qilish tizimlari kabi yechimlar nafaqat turistik xizmatlar sifatini oshirmoqda, balki mamlakatning turistik jozibadorligini ham keng targ'ib etmoqda.

Bugungi kunda turizm sohasini barqaror rivojlantirish, xususan, mahalliy iqtisodiyotni faollashtirish, yangi ish o'rinlari yaratish, hududiy tenglikni ta'minlash va milliy madaniy merosni jahon miqyosida namoyon etish kabi vazifalarni amalga oshirishda raqamli va sinergetik yondashuvlar alohida o'rin tutadi.

Hozirgi globallashuv va raqamlashtirish sharoitida turizm sohasi nafaqat iqtisodiy o'sish drayveri, balki madaniy almashinuv, hududiy rivojlanish va mamlakat imijini shakllantirishda muhim omilga aylanmoqda. Dunyo bo'ylab raqobatbardosh turistik xizmatlar uchun kurash tobora kuchayib borayotgan bir vaqtda, raqamli texnologiyalardan foydalanish turizmga sifat, samaradorlik va innovatsion yondashuvlarni ta'minlashning hal qiluvchi vositasiga aylandi.

O'zbekiston uchun mazkur masala nafaqat iqtisodiy, balki strategik ahamiyatga ega. Chunki mamlakat o'zining boy tarixiy va madaniy merosi, tabiiy resurslari, noyob ekoturizm yo'nalishlari bilan jahon turistik xaritasida munosib o'rin egallash salohiyatiga ega. Ammo bu salohiyatni to'liq ro'yobga chiqarish uchun xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, logistika va infratuzilmani yaxshilash, mahalliy mahsulotlarni turistik xizmatlarga integratsiya qilish, eng asosiysi esa raqamli platformalarni keng joriy etish talab etiladi.

Turizm tarmoqlarini raqamlashtirish va sinergetik rivojlantirish mavzusi so'nggi yillarda ko'plab ilmiy tadqiqotlar va amaliy izlanishlarning markazida turibdi. Mavzuning ko'p qirraliligi tufayli bu borada turli ilmiy maktablar, iqtisodchi va sotsiolog olimlar turlicha yondashuvlarni ilgari surganlar.

Jahon olimlari orasida Filip Kotler va Gari Armstrong raqamlashtirishning xizmatlar sohasi, xususan, turizmga marketing va iste'molchi bilan muloqotni qanday o'zgartirishi haqida yoritadi.[1] Ular raqamli texnologiyalar faqat xizmatni taqdim etish usulini emas, balki mijozlarga yaqinlashish, individual yondashuv va raqobat ustunligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ta'kidlaydi.

Kristofer Kuper o'z tadqiqotlarida raqamlashtirish jarayonlari turizm infratuzilmasini qayta shakllantirishi, raqamli transformatsiya esa turizmni barqaror va yuqori samarali tarmoqqa aylantirishi mumkinligini ilmiy jihatdan asoslaydi.[2] U raqamli yechimlarning turizm ekotizimidagi ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik oqibatlarini ham keng yoritadi.

J. Steyn va K. Travels esa turizm sohasini sinergetik yondashuv orqali rivojlantirish zarurligini ilgari suradi. Ularga ko'ra, turizmning boshqa sohalar bilan uyg'un rivojlanishi orqali umumiy ijtimoiy-iqtisodiy foyda bir necha barobarga oshadi. Bunda sinergiya — bu birlashtirilgan resurslar orqali yaratiladigan qo'shimcha qiymatdir.[3] Ularning ta'kidlashicha, raqamlashtirish ana shunday sinergetik aloqalarni tezlashtiruvchi vosita hisoblanadi.

Milliy tadqiqotchilar orasida M. Toshpulatov O'zbekistonda turizmni innovatsion rivojlantirish uchun raqamli texnologiyalarni joriy etishning institutsional va huquqiy asoslarini tahlil qilgan.[4] Uning fikriga ko'ra, raqamlashtirishni faqat texnik vosita deb qaramaslik kerak — bu iqtisodiy modelni transformatsiya qiluvchi omildir.

Z. Normatov o'z ilmiy ishlarida mahalliy turistik resurslardan foydalanishda raqamlashtirish vositalari — mobil ilovalar, elektron xaritalar, QR-kodlar, onlayn bron qilish platformalarining samaradorligini chuqur tahlil qilgan.[5] Uning natijalariga ko'ra, raqamli yechimlar kichik biznes subyektlarini turizm zanjiriga jalb qilishda muhim vosita bo'ladi.

Shu bilan birga, turizm va raqamlashtirish o'rtasidagi bog'liqlik haqidagi ayrim tadqiqotlar umumiy nazariy yondashuv bilan cheklangan. Masalan, ba'zi manbalarda raqamlashtirishning amaliy mexanizmi va mahalliy kontekstdagi muammolari yetarlicha yoritilmagan. Sinergetik integratsiyaga oid modellar ham ko'proq nazariy asosda qolmoqda. Shuning uchun mavzuni kengroq qamrab oladigan, O'zbekiston sharoitiga moslashgan tadqiqotlar hozirda katta ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etmoqda.

Turizmni sinergetik rivojlantirish — ya'ni uni boshqa tarmoqlar, jumladan, transport, IT, hunarmandchilik, oziq-ovqat, madaniyat va ta'lim sohalar bilan uyg'un ravishda rivojlantirish — mamlakatning turistik ekotizimini barqaror va raqobatbardosh qilishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Buning ustiga, raqamlashtirish jarayoni aynan shu integratsiyani amaliy jihatdan ta'minlaydigan mexanizm sifatida xizmat qiladi.

Ayni paytda dunyo mamlakatlari raqamli turizm ekotizimini shakllantirishda faol harakat qilmoqda: sun'iy intellekt asosidagi turistik maslahatchilar, AR/VR ekskursiyalar, "aqlli shahar" texnologiyalari, raqamli identifikatsiya va onlayn bron qilish platformalari kabi vositalar keng tatbiq etilmoqda. O'zbekiston ham bu jarayondan chetda qolmasligi uchun turizm sohasida raqamlashtirish bilan birgalikda tarmoqlararo sinergiyani ta'minlash bo'yicha aniq strategiyaga ega bo'lishi zarur.

Turizm — faqatgina sayyohlarga xizmat ko'rsatish emas, balki unga bog'liq bo'lgan bir qator sohalar (transport, oziq-ovqat, hunarmandchilik, madaniyat, IT va boshqalar) bilan uzviy bog'langan murakkab tizimdir. Bu sohalar o'rtasida samarali hamkorlik yuzaga kelganda sinergetik ta'sir vujudga keladi.

1-jadval. Turizmning tarmoqlararo sinergetik aloqalari

Turizmga bog'liq soha	O'zaro ta'sir shakli	Sinergetik samara
Transport	Logistika, jadval, qo'llanma	Turist oqimini boshqarish, vaqtni tejash
Ovqatlanish xizmati	Mahalliy taomlar, restoranlar	Mahalliy brend yaratish, daromad ko'paytirish
Hunarmandchilik	Suvenirilar, mahalliy mahsulotlar	Qo'shimcha ish o'rinlari, milliy madaniyat targ'iboti
IT va raqamlashtirish	Mobil ilovalar, veb-saytlar	Turistlarga qulaylik, ma'lumot tarqatish tezligi
Madaniyat	Festivallar, muzeylar, san'at	Turizmni mazmunan boyitish, identifikatsiya

Bu jadvaldan ko'rinadiki, har bir soha turizmni to'ldiribgina qolmay, uning qiymat zanjirida mustaqil qo'shimcha qiymat yaratadi. Agar ushbu tarmoqlar raqamli vositalar orqali birlashtirilsa, ya'ni yagona platformalar, API-integratsiya, real-time ma'lumot almashish tizimlari joriy etilsa, natijada umumiy samaradorlik bir necha barobar oshadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, raqamlashtirish va sinergetik yondashuv turizmni rivojlantirishda bir-birini to'ldiradigan va kuchaytiruvchi omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Agar raqamli texnologiyalar turistik xizmatlarni raqobatbardosh va qulay qilib bersa, sinergetik rivojlanish esa turizmni boshqa tarmoqlar bilan uzviy bog'laydi va keng ko'lamli iqtisodiy-ijtimoiy ta'sirni ta'minlaydi.

Shunday qilib, raqamlashtirish sharoitida turizm tarmoqlarini sinergetik rivojlantirish nafaqat xizmatlar sifatini oshirish, balki iqtisodiy o'sish, hududiy muvozanat, milliy merosni asrash va jahon bozorida O'zbekiston imijini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu jarayonda ilmiy yondashuv, strategik rejalashtirish va texnologik innovatsiyalar hal qiluvchi ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kotler F., & Armstrong, G. (2018). Principles of Marketing (17th ed.). Pearson Education.
2. Cooper C. (2020). Essentials of Tourism (3rd ed.). SAGE Publications.
3. Travels, K., & Stein, J. (2020). Synergy in Tourism Systems: A Structural Integration Approach. Journal of Tourism and Development Studies, 14(2), 45–61.
4. Toshpulatov M. (2021). O'zbekistonda turizmning innovatsion rivojlanish yo'nalishlari. Toshkent: "Iqtisod-Moliya" nashriyoti.
5. Normatov Z. (2023). Turizm raqamlashtirish jarayonlari va ularning samaradorligi. Iqtisodiyot va innovatsiyalar, 4(1), 92–98.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100